

Marcin Leźnicki

Sprawozdanie z obrad sekcji "Ekofilozofiii i filozofii zrównoważonego rozwoju" : IX Polski Zjazd Filozoficzny, Wisła, 17-21 września 2012 roku

Studia Ecologiae et Bioethicae 10/4, 141-148

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARCIN LEŻNICKI

Zakład Filozofii Moralnej i Bioetyki, UMK, Toruń

Sprawozdanie z obrad sekcji „Ekofilozofii i filozofii zrównoważonego rozwoju”, IX Polski Zjazd Filozoficzny, Wisła, 17-21 września 2012 roku

W dniach 17-21 września bieżącego roku odbył się zorganizowany przez Komitet Nauk Filozoficznych PAN oraz Polskie Towarzystwo Filozoficzne IX Polski Zjazd Filozoficzny. W zjeździe udział wzięła większość z zapowiadanych 735 naukowców reprezentujących liczne ośrodki badawcze, zarówno krajowe, jak też zagraniczne. Uczestnicy zjazdu obradowali w 24 sekcjach, 5 podsekcjach tematycznych i 5 sympozjach specjalnych, w tym sekcji *Ekofilozofii i Filozofii Zrównoważonego Rozwoju*.

Obradom sekcji *Ekofilozofii i Filozofii Zrównoważonego Rozwoju* przewodniczył prof. dr hab. Włodzimierz Tyburski z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu a uczestniczyło w nich dziewiętnastu referentów. Obrady sekcji, co należy nadmienić objęte zostały honorowym patronatem Polskiego Komitetu do spraw UNESCO.

Wśród prelegentów referujących w pierwszym dniu obrad sekcji znaleźli się (w kolejności wystąpień) dr hab. Zbigniew Hull (prof. OSW, Olsztyn), dr hab. Helena Ciążęła (prof. APS, Warszawa), prof. dr hab. Włodzimierz Tyburski (UMK, Toruń), dr hab. Ignacy S. Fiut (prof. AGH, Kraków), dr Małgorzata Liszewska (UWM, Olsztyn), dr Dariusz Liszewski (UWM, Olsztyn), dr Grzegorz Francuz (UO, Opole), dr Anita Ganowicz-Bączyk (UKSW, Warszawa), Dobrosława Lewicka (UŚ, Katowice) oraz dr Ryszard Sadowski (UKSW, Warszawa). W drugim dniu obrad sekcji, w kolejności prezentowanych wykładów refe-

rowali dr hab. Andrzej Papuziński (prof. UKW, Bydgoszcz), dr hab. Artur Pawłowski (prof. PL, Lublin), dr Antoni Skowroński (UKSW, Warszawa), dr Stanisław Jaromi (UPJP II, Kraków), dr Marcin Leźnicki (UMK, Toruń), dr Andrzej Wawrzyniec Świdorski (UPH, Siedlce), dr Agnieszka Raniszewska-Wyrwa (UMK, Toruń), dr Anna Marek-Bieniasz (AJD, Częstochowa) oraz dr Bogdan Ogrodnik (ŚOB, Mikołów).

Obrazy sekcji rozpoczęło oficjalne ich otwarcie przez Przewodniczącego sekcji *Ekofilozofii i Filozofii Zrównoważonego Rozwoju* prof. dr hab. Włodzimierza Tyburskiego z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, który powitał Prelegentów oraz zgromadzonych na obradach sekcji słuchaczy, określił przedmiot zainteresowania badaczy podejmujących pracę badawczą w obszarze ekofilozofii i filozofii zrównoważonego rozwoju z jednoczesnym uwzględnieniem szerokiego spektrum tematów przygotowanych pod dyskusję przez zgromadzonych na obradach sekcji Prelegentów, wyznaczył moderatorów poszczególnych sekcji i życząc owocnych obrad w ramach poszczególnych podsekcji uznał obrady sekcji *Ekofilozofii i Filozofii Zrównoważonego Rozwoju* za otwarte.

Tematyka prelekcji ogniskowała się wokół szeroko współcześnie dyskutowanych zagadnień z zakresu ekofilozofii i filozofii zrównoważonego rozwoju. Dla większego porządku referaty pogrupowano, wychodząc od tekstów z gruntu propedeutycznych, które w zamyśle Autorów precyzowały kwestie terminologiczne, kreśliły rys historyczny, określały problemat naukowo-badawczy, czy wreszcie wyznaczały zakres dociekań i refleksji ekofilozoficznej, jak również podejmowanej w ramach filozofii zrównoważonego rozwoju, po artykuły szczegółowe, które z założenia koncentrowały się na omówieniu ściśle określonego problemu, z którymi borykają się zarówno ekofilozofowie, jak też filozofowie zrównoważonego rozwoju. Nadmienić warto, że w pierwszym dniu obrad sekcji dominowała tematyka ekofilozoficzna, natomiast w drugim dniu obrad majoryzowała tematyka oscylująca wokół zagadnień z zakresu filozofii zrównoważonego rozwoju.

Wśród referatów wprowadzających w tematykę ekofilozofii oraz filozofii zrównoważonego rozwoju, ukazujących przedmiot ich dociekań,

wyjaśniających jakie zadania stawiają przed sobą rzucone kierunki badawcze, opisujących genezę ich powstania i historię, którą przebyły wymienione kierunki naukowe z uwzględnieniem szerokiego kontekstu m. in. kulturowego, kreslących ich pole problemowe, wskazujących wielopłaszczyznowość i daleką złożoność prowadzonych badań w ramach ekofilozofii i filozofii zrównoważonego rozwoju, przybliżających obecnym na obradach sekcji słuchaczom typologię i zasady, do których odwołują się ekofilozofowie i filozofowie prowadzący prace badawcze w zakresie zrównoważonego rozwoju, jak też przybliżających modele aksjologicznej refleksji (na płaszczyźnie opisowo-empirycznej, jak również normatywno-filozoficznej) towarzyszące ekofilozofom i filozofom zrównoważonego rozwoju, wskazujących uwikłanie terminologiczne oraz dyskutujących daleką nieostrość terminów ekofilozofii oraz filozofii zrównoważonego rozwoju, które to można rozumieć na wiele różnych sposobów m. in. w odniesieniu do występujących licznie modeli ekologicznych, tak rodzimych, jak też światowych wymienić należy niewątpliwie referaty Z. Hulla *Ekofilozofia – przedmiot i pole problemowe*, prelekcję I.S. Fiuta zatytułowaną *Modele myślenia ekofilozoficznego a kwestia rozwoju zrównoważonego*, wykład W. Tyburskiego na temat *Wartości etyki środowiskowej i zrównoważony rozwój*, prelekcję A. Papuzińskiego poświęconą *Aksjologii zrównoważonego rozwoju*, referat autorstwa A. Pawłowskiego zatytułowany *Zasada – czy zasady – zrównoważonego rozwoju?*, jak również wykład A. Skowrońskiego poświęcony *Antropologicznym dylematom zrównoważonego rozwoju*.

W dalszych wystąpieniach wygłaszanych podczas obrad sekcji *Ekofilozofii i zrównoważonego rozwoju* Prelegenci skoncentrowali swoją uwagę na bliższej eksplikacji zagadnień szczegółowych, z którymi mierzą się w swoich badaniach ekofilozofowie. Te zaś, co warto nadmienić charakteryzowała znaczna rozpiętość problemowa oraz tematyczna. I tak, w kolejności prezentowanych wystąpień Helena Ciężela, w referacie *Rozwój cywilizacji współczesnej i generowanie zagrożeń globalnych w perspektywie etycznej. Etyka wobec prognoz i antycypacji, etyka wobec szumu informacyjnego, czy etyka wobec konfliktu interesów?* zogniskowała swoją uwagę na omówieniu zagadnienia rozwoju cywilizacji współczesnej, jako źródła narastających zagrożeń, którym to win-

na przyjrzeć się etyka. Jednocześnie Prelegentka pytała, m.in. o rolę oraz funkcję etyki w podlegającym przeobrażeniu zglobalizowanym świecie, poruszyła kwestię refleksyjności etyki nad sobą samą, pytając o bezsilność etyki w natłoku szumu informacyjnego oraz jej uwikłania w świat konfliktu wielu różnych interesów i wartości. G. Francuz, w referacie *Liberalny indywidualizm a wartości ekologiczne* pytał o możliwość pogodzenia ze sobą wartości oraz postawy ekologicznej z zasadami liberalnej demokracji, w tym liberalnym ideałem wolności jednostki, co wyrazić można w pytaniu, o możliwość bycia zielonym liberałem. Prelegent zwrócił się w swoim wystąpieniu w stronę bliższego nakreślenia napięć pomiędzy liberalnym indywidualizmem, z jednej strony a ideami bliskimi ruchom ekologicznym i środowisku ekofilozofów, z drugiej strony wskazując przebieg argumentacji, na temat wolności jednostki, roli władzy, koncepcji dobrego życia, pomyślności, problemu wyrażania pragnień, kwestii przymusu, perfekcjonizmu, czy choćby modelu człowieczeństwa bliskiego tym pierwszym, jak i drugim. W referacie M. Liszewskiej i D. Liszewskiego na temat *Czy możliwa jest kultura ekologiczna?* powzięto próbę odpowiedzi na pytania (jak w temacie wystąpienia), czy możliwa jest kultura ekologiczna?, czym jest, lub miałaby być kultura ekologiczna?, czy wreszcie, czy między kulturą a ekologią nie ma dysonansu, dającego się wyrazić w pytaniu, o istotową nieekologiczność kultury, co z kolei skłoniło prelegentów, do powzięcia namysłu nad sensem postulowania kultury ekologicznej. Tę zaś omówiono, co warto nadmienić, w wymiarze teoretycznym i materialnym. W kolejnym referacie *Antropocentryzm czy biocentryzm? Którędy droga?* A. Ganowicz-Bączyk omówiła kierunki występujące w ramach etyki środowiskowej, w tym antropocentryzm, biocentryzm, ekocentryzm oraz stanowisko holistyczne, ze wskazaniem podstawowych podobieństw i różnic, jakie występują między wyszczególnionymi wyżej modelami refleksji ekofilozoficznej, by następnie podjąć próbę konstruktywnego przewyciężenia antagonistycznego rozumienia obu etyk dla dobra zarówno samej przyrody, jak również człowieka, jako gatunku. D. Lewicka w prezentacji *Homo Ecologicus – Henryka Skolimowskiego. Koncepcja ekofilozofii* skoncentrowała swoją uwagę na bliższym uwypukleniu kategorii człowieka ekologicznego

w filozofii H. Skolimowskiego, jak też postulowanej przez H. Skolimowskiego etyce środowiskowej. W celu lepszej eksplikacji myśli H. Skolimowskiego Prelegentka przywołała zasadnicze idee lokujące się u podstaw głoszonej przez H. Skolimowskiego etyki ekologicznej, w tym m.in. rolę szacunku, wartość odpowiedzialności za wszelkie stworzenie, ideę zrównoważonego rozwoju, pilną konieczność renowacji wewnętrznej wartości człowieka, w celu odzyskania utraconej przez człowieka duchowości. W podjętych przez Prelegentkę analizach uwypuklony został ponadto związek H. Skolimowskiego z T. de Chardinem a także bliżej prześledzona została kategoria świata, jako sanktuarium zderzonego z jego czysto mechanistycznym rozumieniem. R. F. Sadowski w prezentacji poświęconej *Aktualizacji ekologicznego potencjału religii w ochronie ekosystemów leśnych* ukazał sposób, w jaki poszczególne tradycje religijne wykorzystują swój ekologiczny potencjał dla ochrony lasów. Prelegent w referacie skoncentrował nadto swoją uwagę na omówieniu zagadnienia kryzysu ekologicznego i sposobach jego przezwyciężenia, wskazując jednocześnie na ważką rolę refleksji filozoficzno-religiologicznej oraz potrzebę wykorzystania szerokiego potencjału religii w walce z kryzysem ekologicznym, jak również budowaniu świadomości ekologicznej poprzez m.in. akcje edukacyjne, kampanie propagujące ochronę środowiska naturalnego (na rzecz prewencji zdrowia, m. in. ludzkiego oraz rozwoju gospodarki), jak również akcje lobbingowe prowadzone przez liderów religijnych wśród polityków i ludzi biznesu. Jako kolejny głos zabrali S. Jaromi i w referacie zatytułowanym *Wodne zasoby naturalne jako wartość* omówił problemat wodnych zasobów naturalnych, pod kątem doniesień medialnych (informujących nas o kolejnych katastrofach naturalnych, powodziach, suszach, zjawisku pustoszenia i stepowienia kolejnych obszarów ziemi), jak również przekazu oferowanego przez różne gałęzie nauk, w tym m.in. ekologię, filozofię, politykę ekologiczną oraz bioetykę środowiskową. Prelegent zwrócił równocześnie uwagę na potrzebę prześledzenia kwestii zasobów naturalnych w kontekście tradycyjnych oraz współczesnych teorii wartości i odpowiedzialności etycznej. Analizując zagadnienie naturalnych zasobów wodnych Prelegent odniósł się do ostatnich raportów Organizacji Narodów Zjednoczonych,

jak również danych agencji wyspecjalizowanych w analizie wodnych zasobów naturalnych, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych i sposobów rozstrzygnięcia przez nie „konfliktu o wodę”. Jako kolejny referent głos zabrał M. Leźnicki, który w prezentacji *Eco-city jako ekologiczne miasto przyszłości* skoncentrował się na bliższym ukazaniu idei, genezy i rozwoju eko-miasta, jako miasta przyszłości, nowego, z założenia innowacyjnego, odmiennego wreszcie od klasycznych miast w formie i strukturze, gdyż z założenia ekologicznego i na ekorozwoju (tj. zrównoważonym rozwoju ekologicznym), tak człowieka – mieszkańca, jak i przestrzeni miejskiej (m.in. architektonicznej) wyjściowo skoncentrowanego. Prelegent w prezentacji omówił m.in. zagadnienia przełomu eko-architektonicznego, eko-urbanistyki, jak również charakterystycznej dla eko-miast biophilii. Zauważył także (za prekursorami eco-cities), że natura miasta uległa przeobrażeniu, a wraz z nią stopniowej redefinicji uległa natura mieszkańca, czy szerzej przekształceniu uległy struktury wiążące mieszkańca z jego miastem. Wykład kolejny, zatytułowany *Etyka i kwestia ekologiczna w dobie zrównoważonego rozwoju społeczeństw* przygotowała A. Marek-Bieniasz. Autorka skoncentrowała się w nim m.in. na omówieniu przyczyn powstania etyki ekologicznej, jako wyniku pogłębionego zainteresowania etyki problemami środowiskowymi, w tym nagłą koniecznością zachowania i ochrony zdegenerowanego przez człowieka środowiska przyrodniczego, w czym pomóc miało wdrażanie idei zrównoważonego rozwoju, w następstwie kształtowania postaw i pro-środowiskowych zachowań ludzkich oraz edukacji pro-ekologicznej ukazującej dobre racje, które sytuują się i stymulują pro-środowiskowe zachowania człowieka. Prelegentka, w swoim referacie zwróciła także uwagę na różnorodne poglądy i stanowiska współtworzące etykę środowiskową, omówiła kierunki jej rozwoju, wskazując przy tym wyraźnie, że przezwyciężenie kryzysu ekologicznego wymaga współpracy różnych środowisk. Dopóki jednak, jak konstatowała referentka, nie zdołamy ustalić nowej, rozsądnej, zdrowej i dającej oparcie podstawy aksjologicznej, dopóty wszelakie finezyjne ekspertyzy i rozwiązania techniczne okażą się daremne. Tym samym, rozpoznanie przez ludzi wartości będzie miało niebagatelny wpływ na jakość ich życia, jako że wyłącznie czło-

wiek, który rozpoznaje wartość życia jest w stanie je wartościować, w tym m. in. miłować wszystko, co żyje i cenić otaczającą nas przyrodę. W kolejnym referacie A. Raniszewska-Wyrwa omówiła zagadnienie *Genetycznych modyfikacji roślin uprawnych*, w kontekście szans oraz zagrożeń i kontrowersji, jakie rzezone modyfikacje za sobą aktualnie niosą, bądź też w przyszłości nieść będą. Prelegentka w wystąpieniu pytała, m.in. o to czym są modyfikacje genetyczne?, do czego służą?, jaka jest różnica między organizmami modyfikowanymi genetycznymi a organizmami sprzed modyfikacji?, czy wreszcie podjęła problem modyfikacji genetycznej na płaszczyźnie ekonomicznej, pytając, m.in. o finansowanie nowych technologii. Kolejny referat, autorstwa A.W. Świdorskiego poświęcony został przybliżeniu zagadnienia *Filozofii zrównoważonego rozwoju w bezpieczeństwie ekologicznym i zdrowotnym* a precyzyjniej próbie skonstruowania obrazu funkcjonowania człowieka w oddziaływaniach biospołecznego środowisku ze wskazaniem wpływu filozofii zrównoważonego rozwoju na bezpieczeństwo ekologiczne oraz zdrowotne. Przywołując równocześnie definicję zdrowia za WHO, która powiada, że [...] *zdrowie to nie tylko całkowity brak choroby, czy kalectwa, ale także stan pełnego, fizycznego, umysłowego i społecznego dobrostanu (dobrego samopoczucia)* Prelegent uwypuklił aktywny, nie zaś pasywny charakter zdrowia, tj. zdrowia jako dobrostanu osiągalnego na drodze pozytywnego wzmocnienia osobowego potencjału ludzkiego, w czym pomaga filozofia zrównoważonego rozwoju. Ostatnim z referujących w sekcji *Ekofilozofii i Filozofii Zrównoważonego Rozwoju* Prelegentów był B. Ogrodnik, który w wykładzie *Dynamika wzrostu drzewa, jako przykład zrównoważonego rozwoju. Analiza systemowa i filozoficzna* podjął namysł nad możliwymi sposobami współistnienia antroposfery z biosferą, przeanalizował pojawianie się w dokumentacji frazy rozwój zrównoważony, ukazał jej naukowy i nie-naukowy charakter, czy wreszcie przedyskutował możliwość współistnienia przyrody ze sferą ekonomiczną i społeczną, jako modelu funkcjonowania cywilizacji Zachodu. Najważniejsze dla referenta było jednak omówienie dynamicznych systemów organicznych utrzymujących cechy zrównoważonego rozwoju. Jako przykład dynamicznego systemu organicznego Prelegent podał drzewa, jako organizmy wykazujące

zdolność do adaptacji do zmiennych warunków środowiskowych, przy jednoczesnym optymalnym zarządzaniu zasobami nieodnawialnymi.

Po każdej w wyszczególnionych powyżej prelekcji moderatorzy sekcji wyasygnowali czas na pytania i odpowiedzi.

Kończąc obrady sekcji *Ekofilozofii i filozofii zrównoważonego rozwoju* przewodniczący sekcji prof. dr hab. W. Tyburski podsumował jej przebieg, podziękował moderatorom sekcji *Ekofilozofii* oraz *Filozofii Zrównoważonego Rozwoju* za pomoc organizacyjno-merytoryczną, uczestnikom sekcji oraz licznie przybyłym na obrady sekcji słuchaczom podziękował za udział i zaangażowanie badawcze.